

В.В. Гоцуляк

НАМЕРКНУЧА СЛАВА ЧЕРКАЩАН

Рецензія на видання: Черкащини славетні імена / [Бушин М.І., Лазуренко В.М., Вишневський В.С. та ін.]. — Черкаси : ДП “Черкаський ЦНП”, 20013. — 710 с.

На сучасному етапі становлення української історичної науки посилюється увага до національного і культурного розвитку українського суспільства ХХ — початку ХХІ ст. Досить чітко окреслилася тенденція поглибленого інтересу до історії окремих регіонів, міст, конкретних пам’яток, а також до маловідомих так би мовити “місцевих діячів”, української культури, науки освіти, громадського і просвітницького руху, представників промисловості, сільського господарства та ін. Саме актуалізація ролі подібних досліджень спонукає сучасних вчених дедалі частіше звертатися до надбань тих людей, які зробили визначний внесок у розвиток регіонів України.

Саме таке завдання поставив перед собою авторський колектив науковців під керівництвом доктора історичних наук, професора, академіка Української академії історичних наук, заслуженого працівника освіти України, стипендіата Президента України, лауреата Премії Дмитра Яворницького М.І. Бушина, який підготував змістовне видання “Черкащини славетні імена”.

Задум полягав у тому, щоб б на рівні інформаційно-біографічних матеріалів показати внесок в славетну історію Черкащини людей, які своєю самовідданою працею примножили її славу. А вона є невмирущою, бо овіяна зусиллями багатьох поколінь черкащан. Як зазначається в самій книзі на цій землі народилися відомі українські діячі, зокрема І. Нечуй-Левицький, М. Смотрицький, О. Корнійчук, І. Ле, С. Єфремов, Л. Білецький, І. Тогобочний, П. Смирненко, С. і К. Яхненки, С. Гулак-Артемівський і К. Стеценко, І. Іжакевич, І. Падалка, В. Доманицький, В. Авраменко, І. Піддубний, О. Коломийченко, М. Пономаренко, Д. Петренко, Ю. Ілленко, В. Артеменко, В. Чорновіл та багато інших. На землі Черкащини жили й творили Г. Сковорода, І. Котляревський, А. Міцкевич, О. Пушкін, І. Мечников, Є. Гребінка, П. Чайковський, М. Лисенко, Д. Нарбут, В. Симоненко, Р. Кириченко, Н. Попова, О. Павловська, А. Пашкевич.

Навіть частковий перелік цих та інших імен таких, як М. Максимович, С. Подолинський, Л. Семеренко, П. Юркевич, О. Бах,

М. Біляшевський, А. Кримський, І. Гаркуша, В. Ляскоронський, І. Шевченко, І. Гуржій, І. Шульга та багатьох інших засвідчує той факт, що великі труднощі стояли перед авторським колективом очолюваним М.І. Бушиним. Разом з керівником проекту зусиль у справі збору та опрацювання матеріалу доклали В.С. Вишневський, Ю.Ю. Ілляшенко, Т.С. Калиновська, Л.В. Красіна-Филь, А.І. Лисенко, І.В. Перехрест, М.Г. Семенченко, І.Ю. Стадник, Л.М. Тептюк, О.М. Филь, С.С. Хльобас, О.С. Худoley, О.О. Яшан. Всі вони опрацювати величезний за обсягом фактографічний матеріал та успішно впровадили з поставленими завданнями.

Однак, як слушно зазначив проф. М.І. Бушин, через великий обсяг зібраного матеріалу, можливо не всі, хто цього заслуговує, потрапили на сторінки книги «Черкащини славетні імена». Тому автори сподіваються, що читачі внесуть свої доповнення, які будуть враховані в подальшому при підготовці наступного видання про людей, які прославили наш Черкаський край [С. 15].

Книга побудована за продуманою структурою яку складають: Указ Президії Верховної Ради СРСР про утворення Черкаської області від 7 січня 1954 р.; Постанова Верховної Ради України “Про відзначення 60-річчя утворення Черкаської області від 21 травня 2013 року; Передмова” і далі подається життєпис відомих уродженців Черкащини а саме: двічі Героїв Радянського Союзу; Герої Радянського Союзу; Повних кавалерів ордена Слави; двічі Героїв Соціалістичної Праці, Героїв соціалістичної Праці, Героїв України, заслужених працівників України та Післямова [С. 709].

У «Передмові» М.І. Бушин занурюється в багатостолітню історію краю, нерозривно зв'язаного з Київщиною, інформує про виникнення міста Черкаси, Канева, виникнення українського козацтва, участь козацьких Канівського, Корсунського, Черкаського, Чигиринського полків в Українській національній революції середини XVII ст. Автор також вказує, що місто Черкаси тривалий час перебувало у складі Польщі і в 1791 р. воно отримало магдебурзьке право, а з 1797 року стало повітовим центром Київської губернії. Зі вступної статті довідуємося, що у другій половині XIX — на початку XX ст. починається стрімке піднесення економічного зростання, м. Черкаси і самого регіону, який у наступне десятиріччя стає осередком народної волелюбності, повстанських загонів Холодноярської республіки та ін.

Далі автор досить детально зупиняється на подіях Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр. на Черкащині, яка стає ареною жорстких битв у тому числі славетній Корсунь-Шевченківській битві. Війні, під час якої наші легендарні земляки - І.Черняхівський, І.Степаненко -

стали двічі Героями Радянського Союзу. Овіяні славою імена близько 160-и уродженців сіл і міст Черкащини, які отримали звання Героя Радянського Союзу і понад 20 черкашан стали повними кавалерами ордена Слави.

За переконанням автора Черкаська земля багата і на трударів, з яких вийшло сто шістдесят Героїв Соціалістичної Праці, семеро повних кавалерів орденів Трудової Слави. Учений з гордістю заявляє про те, що якщо державним осередком батьківщини беззаперечно вважається столиця Київ, то, на його думку, історичним, духовним центром без перебільшення можна назвати «мою рідну Черкащину» [С. 14]. На останок М.І. Бушин називає імена уродженців Черкащини - Лауреатів Національної премії України ім. Тараса Шевченка і анонсує нове видання “Тут, над Дніпром” де будуть вміщені змістовні оповіді про них.

Нарисам про двічі Героїв Радянського Союзу передую повідомлення під назвою «За Ваш геройський подвиг» у якому йдеться про виникнення найвищої відзнаки Країни Рад — звання Героя Радянського Союзу, яке поряд з представниками інших національностей отримали 2069 уродженців України. У цьому повідомленні зазначається, що це звання отримали 157 уродженців сіл і міст Черкащини. Передмова і вступ до біографічних відомостей є змістовними і засвідчують той факт, що кожне ім'я краянина осяяне безсмертною славою, всенародною любов'ю та визнанням їх ратних подвигів.

Основна частина видання присвячена біографічним відомостям про двічі Героїв Радянського Союзу — І.П. Степаненка, І.Д. Черняхівського, Героям Радянського Союзу — Я.Т. Андрющенка, П.Ю. Атамановського, Л.П. Бердичевського, Н.І. Біганенко, С.Р. Богайчука, В.Р. Бойка, Г.Є. Брика, І.Н. Бровченка, І.С. Буркута, А.Ф. Буца, М.Г. Василенка, Ю.А. Воїншина, О.П. Волошина, О.Ф. Гараня, П.П. Гнучого, П.М. Голодняка, І.К. Голубця, В.А. Гончарука, А.А. Гриба, М.І. Гриба, В.С. Гришка, М.Т. Гуріненка, Г.І. Давиденка, І.Ш. Двохбального, М.Н. Дейнеженка, М.Я. Дзигунського, Д.Г. Діденка, П.Ф. Дмитрика, І.Г. Драченка, І.О. Дриженка, А.І. Дробахи, С.П. Дуплія, М.С. Дяченка, В.М. Жагала, Я.Г. Заверталоюка, М.П. Загородського, К.П. Заклепи, С.С. Запорожця, О.А. Захарчука, Й.П. Зеленьока, Ф.М. Зінченка, І.М. Зоріна, І.Х. Каладнюка, І.Ф. Кириченка, О.К. Клинівського, С.П. Кабця, О.Ф. Конякіна, Й.П. Корчака, А.М. Костенка, Х.М. Краснокутського, В.М. Кротта, В.К. Кротюка, А.І. Кудерського, С.З. Кульбашного, О.М. Кунця, С.А. Куниці, І.Г. Куперштейна, М.О. Ластовського, Д.Т. Левченка, М.К. Леонченка, І.Й. Лисенка, М.О. Лисенка, Т.О. Литвиненка, Ф.Г. Литвиюка, С.О. Литовченка, О.Т. Лінчука,

Т.Т. Лободи, М.Я. Любарського, Г.М. Лютого, Г.Г. Лялька, М.В. Мамая, І.В. Мартиненка, В.Г. Масича, І.Ф. Медвідя, А.І. Мигаля, Р.І. Мільнера, С.Є. Мірошніченка, І.О. Морозова, К.П. Нездоля, М.Т. Ніковського, В.С. Олейникова, І.Я. Орла, Ф.П. Палія, Н.М. Пархоменка, І.А. Пахолюка, Є.К. Перевертнюка, Г.О. Петренка, М.В. Півнюка, М.Ю. Плисюка, Д.К. Погрібного, В.П. Подзігуна, І.І. Поліщука, С.К. Поліщука, Г.Д. Поповича, М.Н. Потужний, О.І. Радзівського, В.І. Рибалка, В.Г. Романюка, В.А. Рувінського, М.К. Руденка, В.М. Ружина, Ю.В. Садовського, Г.Л. Світличного, В.Т. Сенатора, М.Л. Сидоренка, Б.Я. Скитиби, Г.М. Скляра, Я.С. Скусніченка, Я.О. Сovenка, М.С. Солнцева, Т.І. Солопенка, О.К. Стеблівського, О.А. Стрижаченка, М.А. Сукача, В.Я. Супруна І.Л. Танцюри, П.В. Тертишного, В.Г. Тирси, О.Т. Тищенко, Є.К. Тищика, Н.К. Ткаченка, П.Г. Тур'яни, Г.Є. Тященко, І.М. Удода, І.М. Уса, С.Я. Устименка, В.П. Фесенка, К.Я. Франчука, О.В. Фуковського, В.С. Хімича, І.А. Хоменка, І.Ф. Хоменка, С.С. Цвіка, М.С. Цибульського, М.П. Цисельського, К.Ф. Чекаля, Л.Г. Чередніченка, М.Р. Чмиренка, І.Г. Чорного, П.Д. Чуенка, М.К. Чупилка, В.П. Шабанова, Г.І. Шевченка, М.С. Шевченка, А.О. Шіндера, О.К. Шляхтича, І.М. Шмига, П.С. Шпака, П.Ф. Штанька, Г.М. Штерна, К.М. Шумського, П.Х. Юрченка, Ф.С. Юрченка, І.С. Якубовського, П.П. Ярового, та П.С. Ярового [С. 21-185]

Наступний розділ книги присвячений повним кавалерам ордена Слави, який як і попередні містить вступну частину де йдеться про історію заснування державної відзнаки для солдат. Автори видання вмістили у розділі відомості про М.К. Андрієнка, О.Н. Баранникова, Г.П. Березу, А.Н. Бідана, Ю.Л. Білоконя, І.В. Варяницю, А.Л. Грузиненка, І.Г. Драченка (до речі й Героя Радянського Союзу), А.Л. Дерев'янка, М.Т. Дорошенка, Я.П. Збарцького, В.П. Карандевича, В.З. Кибального, Г.Ю. Клименка, Д.Р. Ковриги, І.П. Козки, І.В. Козятинського, П.Я. Кравця, Г.Л. Криворучка, В.М. Лисака, І.С. Мірошніченка, В.М. Оришечка, Л.А. Пишного, Г.Ф. Руденка, І.Ф. Скалія, В.І. Томенка, М.М. Харченка, В.А. Хижняка, Є.І. Чорнокія, А.М. Шраменка, І.А. Яроцького.

Такий же підхід спостерігаємо при описі біографічних даних черкашан двічі удостоєних звання Героя Соціалістичної праці, серед яких: Г.І. Байда, Б.П. Бугаєв, Г.Є. Бурлацька, Ф.І. Дубковецький, О.Н. Парубок, та Герої Соціалістичної праці — А.В. Аршинов, О.М. Бах, Ф.М. Безугла, С.А. Бердак, Ф.Г. Береговий, М.Т. Білокур, О.Г. Білоус, А.І. Бовсуновський, І.Ф. Бондарчук, В.М. Бражник,

М.С. Братко, Н.А. Братко, І.Я. Брюховецький, М.Д. Бубновський, І.С. Васильченко, М.К. Величко, П.Г. Власенко, Я.К. Вовк, І.Х. Вовчок, Т.І. Водяник, І.Р. Волинець, Т.А. Гаврилова, Т.В. Гайовий, П.Х. Гаркавий, Д.М. Гармаш, Т.О. Гиндич, М.В. Гнатенко, П.С. Головатенко, М.М. Головченко, С.Ф. Голяченко, М.С. Гонда, Л.Р. Гонор, М.Й. Гончар, Т.Н. Горбачова, З.В. Горбонос, Г.І. Горгула, І.І. Гребенюк, П.Г. Гудзенко, Г.М. Гук, Ф.М. Гуржій, Ж.Д. Давиденко, І.П. Дашко, Є.П. Діхтяр, Г.М. Довгошия, В.П. Двірна, В.О. Дриженко, П.О. Журавський, В.М. Заболотний, С.В. Забродський, І.Д. Завертайло, Г.І. Загородній, Г.А. Залозна, Г.В. Запісецький, К.І. Затока, М.В. Здоровець, В.П. Зінник, Г.Ф. Іваніді, Л.О. Іваніщенко, В.К. Іванов, М.П. Іванченко, Є.Д. Ільченко, В.М. Кавун, С.Р. Карбовський, О.К. Касименко, В.К. Кива, М.Х. Кирилов, Ф.К. Кирилук, Є.А. Кириченко, П.Д. Кисиль, Т.Ф. Кізлик, І.П. Клименко, А.Я. Кобзар, О.П. Каваленко, М.І. Коваленко, І.Ф. Козачок, В.М. Комар, І.П. Кондратюк, В.Г. Кононенко, С.С. Коношевич, М.В. Консовський, О.Є. Корнійчук, Л.А. Копійка, В.П. Котенко, А.І. Котляр, Т.П. Кравченко (Ганжа), П.А. Криса, М.С. Кулик, І.Т. Курінний, В.Ф. Лебідь, П.Ф. Лазаренко, П.Г. Левченко, К.Я. Левченко, В.М. Левчик, М.М. Лемещук (Фещенко), І.А. Лут, Ф.П. Лут, І.К. Лутак, Є.М. Любомська, К.Я. Любота, П.Й. Мальований, І.К. Максименко, О.С. Мартовщук, М.О. Марченко, В.М. Матвійко, П.Т. Мельник, Н.В. Михайленко, Г.К. Міхненко, Д.А. Міщанюк, Н.В. Міщенко(Рева), Л.І. Мямліна, Я.К. Музика, П.Г. Надєжда, М.А. Нелінь, А.І. Нерубайський, Г.С. Нерух, Д.Г. Олійник, Д.С. Півень, К.О. Полатайло, В.Г. Полтавець, Є.Л. Полтавець, В.С. Помазан, М.І. Потяга, М.В. Пріхно, П.І. Пріхно, І.П. Пух, Г.І. Руренко, Ф.П. Сакун, М.Д. Самборський, М.Т. Северенчук, О.І. Семиволос, М.І. Семиліт, Х.І. Семчак, М.М. Скулимовська, М.Д. Слюсар, Ю.К. Смолич, О.Г. Снігур, М.А. Собко, О.Т. Сологуб, С.Ф. Столярчук, Г.Г. Суддя, О.М. Супрун, П.К. Тацько, Є.І. Титаренко, М.М. Ткаченко, Д.І. Ткаченко, Г.П. Федорець (Ільченко), М.М. Фещенко (Лемещук), Г.Д. Хандусь, Д.П. Харченко, І.К. Харченко, Г.Я. Царик, П.І. Цвігоха, К.Є. Цибенко, Ф.С. Чембай, О.П. Чемерис, І.Н. Чернега, Г.М. Швед, І.І. Швець, Г.Г. Єрошенко, Г.З. Яковенко, С.С. Яценко [С. 230-373].

Із змістовного видання також дізнаємося що з 1991 р., коли відбувався процес створення незалежної України у 1998 р. було затверджено звання «Герой України», яким нагороджені й черкашани — Г.Б. Бобров, М.С. Васильченко, І.Ю. Даниленко, К.М. Дерев'яно (по-смертно), Р.О. Кириченко (по-смертно), Ю.А. Косюк, Ю.Ф. Мельник,

Д.О. Мельничук, В.В. Моргун, І.С. Палій, О.В. Приліпко,
Т.С. Прошкуратова, М.І. Сікорський, С.В. Червонописький,
В.М. Чорновіл, П.С.Шилюк [377-417].

Щоб не втомлювати читача зазначимо, що досить сумлінно опрацьовані біографічні матеріали осіб нагороджених почесними званнями «Залужені працівники України» у різних галузях народного господарства, техніка, культури та освіти, якими за нашими даними почерпнутими з книги нагороджено 220 осіб, серед них більшість уродженців Черкаського краю [С. 430-702]. З їх здобутками уважний читач із зацікавленістю ознайомиться взявши в руки це солідна видання.

Цілкою природною і доречною є Післямова «Їх життєвий шлях примножив славу Черкащини» підготовлену д.і.н., професором В.М. Лазуренком [С. 703-708]. В ній автором чітко й послідовно подана оцінка Б. Хмельницького й Т. Шевченка, наведені імена відомих українських просвітників й письменників, літературознавців, підприємців-цукрозаводчиків, олімпійських чемпіонів і чемпіонів світу, науковців, двічі героїв і Героїв Радянського Союзу, Соціалістичної праці та Героїв України. Окремо згадано про лауреатів Національної премії України імені Т. Шевченка в галузі літератури та інших галузей культури.

В.М. Лазуренко свідомий того, що створення життєписів відомих уродженців Черкаського краю, популяризація їхнього життя і діяльності є необхідним для наслідування та виховання підростаючого покоління. Він також віддає належне авторському колективу та М.І. Бушину, які здійснили величезну за обсягом пошукову роботу, зібрали й опрацювали матеріали, значна частина яких досі була невідомою широкому загалу.

Усі проаналізовані параметри видання надзвичайно повчальні своїм змістом. І хоча в окремих випадках фігурує певна обмеженість біографічного матеріалу, та, попри те, видання корисне введенням у науковий обіг численних імен, значного за обсягом фактичного матеріалу, який за своїм змістом впливатиме на розширення свідомості шкільної й студентської молоді, громадськості й звичайних жителів Черкащини й поповнить їх знання про ратні трудові подвиги славетних земляків і у цілому сприятиме національно-патріотичному вихованню населення України. Рецензована книга заслуговує на широку увагу наукової громадськості й заслуговує на поширення її здобутків у різних регіонах України.